

Slægten Thysen

Af Arne May - Uddrag fra:
Hans S. Thysen, ”Slægten Thysen. En sønderjysk Gaard- og slægtshistorie”. 1946. Side 97-106.

Mads Peter Thysen (1894-1967).

Mads Peter Thysen var allerede som Barn paa mange Maader en direkte Modsætning til den ældre Broder. Han var den fødte Landmand, og fra Barndommen gik han op i Landbruget derhjemme paa Slægtsgaarden med overvældende Interesse og viste helt fra sin Ungdom praktisk Dygtighed.

Peter Thysen kom til Birkelev, da han endnu kun var 5 Aar gammel og begyndte at gaa i Skole der. Det var en meget lang Vej at gaa, men Biskolen i Aaved var flere Aar i Forvejen blevet nedlagt. Barnedomslivet, som Børnene i Aaved oplevede det dengang, var i meget høj Grad forskelligt fra Nutidens. Det forjagede Tempo, som Børnene i vore Dage kommer ud i allerede fra en tidlig Alder, eksisterede ikke dengang. De moderne Trafikmidler fandtes ikke; moderne Foreteelser som Forlystelser og Sport, som man kommer med i fra Barndommen nu, var ikke opfundet. Stille og roligt gled Livet; man passede i større Udstrækning sig selv. Omkring Gaardene laa Bymarkerne, der næsten var den eneste Jord, som dyrkedes; men længere ude strakte Heden sig. I alle Retninger mødte Øjet kun den mørke Hede, Lyng og atter Lyng; langs Aaen var der Enge. Og ude i denne Verden færdedes Drengene paa den Tid; de fandt Fuglereder, satte Mærker ved dem og var saa rundt for at se til deres Reder, om der var Æg, og om der var Unger. De talte om deres Fugle, som Nutidens Børn taler om Filmshelte, og naar de gik hjem fra Skole, havde de Lejlighed til at besøge deres afmærkede Fuglereder.

I Nutidens Øjne var det vel en fattig Tilværelse. Men alligevel har disse Børn levet i en Verden, som vi i Nutiden aldrig vil komme paa nært Hold. De sandede Veje snoede sig i mange Krumninger gennem Heden og Engene; ingen Biler og Luften uforstyrret af Flyvemaskiner. Det var en Verden, der var præget af Uberørthed og en vis dyster Hemmelighedsfuldhed; thi største Delen af Jorden laa udyrket hen, og kun faa Mennesker færdedes ude paa de øde Strækninger. Og de gamle fortalte om mærkelige Ting, der gik for sig ude i Eggen omkring dem især ved Nattetide. Der var Lygtemænd, som vilde lokke Folk ud i Mosen ved deres Lys. Og der var Forvarsler, som for Eksempel en Tid før Mergelbanen blev anlagt ud forbi Aaved. Da kunde man længe i Forvejen om Aftenen se Lyset fra et Lokomotiv bevæge sig ind over Markerne paa det Sted, hvor Toget virkelig kom til at køre senere.

Enkelte - i den moderne Tid saa kendte - Fritidsbeskæftigelser som for Eksempel Fodbold blev dyrket en Del i Peter Thysens Drengaar; man spillede saaledes i Vodder. Fodbold havde Peter Thysen dog ingen Lyst til at løbe efter; hans Interesse var hos Gaardens Dyr, og det kunde være ham en kær Adspredelse at gaa og jagttage dem.

Peter Thysen kom tidligt til at tage fat. Gaarden havde et stort Jordtilliggende, og særlig meget var der at gøre, efter at Faderen i 1912 havde faaet saa stort et Areal damppløjet. I Aaret 1914 blev Udbygningerne revet ned, og nye byggedes; men de var ikke færdige endnu, da Faren for Krig rejste sig som en mørk Trusel over Europa. Augustdagene i 1914 kom saa med al deres Uhygge. Peter Thysen havde endnu ikke været inde som Soldat, men han var udtaget til Danzig. Ordren kunde komme til enhver Tid, og gennem de Breve, der daglig kom fra Broderen, Simon Thysen, holdtes Hjemmet underrettet om Stillingen ved Felten. Efterhaanden som Tiden gik og blev til Maaneder, undrede Peter Thysen sig mere og mere over, at der ikke kom Indkaldelsesordre, idet saa godt som alle andre af hans Aargang var inde. Men Ti-

Slægten Thyssen

den gik hen til Jul, og først omkring den 12. December 1914 kom Indkaldelsen. Ogsaa han maatte gøre sin tunge Pligt og gaa med i Krigen for det Land, han var Borger i, skønt han var dansk og ikke kunde have Sympati for det tyske. Han stillede i Flensborg og kom derfra til Slesvig, Regiment 84, hvor Militæruddannelsen begyndte. Den egentlige Soldatertid blev for Peter Thyssen i høj Grad præget af, at der var Krig. I Stedet for den sædvanlige to Aars Vaabenuddannelse foregik det hele nu paa otte Uger, og allerede den 12. Februar 1915 kom han til Vogeserne. Han blev sendt lige til Fronten og marcherede en Aften op mod det høje, sorte Bjerg. Et Par Timer var han i Skyttegravene og stod Vagt der, men blev saa afløst. Sammen med en anden kravlede han ind i en Understand, hvor der laa en Underofficer i Lyset af en Tællepraas. „Det er noget „grov" noget", sagde Kammeraten til Peter Thyssen. „Ja, det er noget andet end at være hjemme hos Mor", lød det paa Sønderjysk fra Underofficeren, der ogsaa var dansk. Peter Thyssen traf iøvrigt mange Bekendte hjemmefra i den Tid, han var i Vogeserne.

I den første Tid da Peter Thyssen var i Skyttegravene, gik det ikke særlig haardt til, og han kom forøvrigt dertil lige efter et stort Slag. Han var nu i Sennheim til den 8. Marts 1915, og kom derefter til Somme i Frankrig. Fra Slutningen af Marts laa han nu i Stillingskrig i Champagne, og selv om det i den Tid ikke kom til store, regulære Slag, kunde han undertiden komme ud i meget faretruende Situationer, idet Tyskerne og Franskmændene laa og underminerede hinanden i Skyttegravene. De borede ind mod hinanden og anbragte en Sprængladning saa nær ved Modstanderen som muligt, den Tragt, som derved fremkom, naar Eksplosionen skete, gjaldt det om at tage i Besiddelse. Men engang da Peter Thyssen sammen med en anden laa i en saadan Tragt, var det nær gaaet galt. De laa og fyldte Sand i smaa Sække, da Franskmændene begyndte at kaste Granater over til dem, ganske vist ikke i den Side, de laa i, men i den modsatte Side. Men havde Franskmændene for Eksempel ladet en Granat rulle ned ad Kanten, vilde den være løbet lige ned til dem. Tilsidst maatte de tage en rask Beslutning og løbe bort, da det begyndte at dages; men da de naede i Sikkerhed, og den voldsomme Spænding udløstes, begyndte de pludselig at ryste over hele Kroppen. Tillige fik de nu at vide, at Tyskerne havde ment, at der var Franskmænd i Tragten, og de vilde derfor have været til selv at kaste Granater over i den.

Hen i Juli 1915 fik det Regiment, hvor Peter Thyssen var, Ro nogle Dage, og det hed sig, at de skulde ligge stille i tre— fire Uger. De havde det meget godt og havde kun enkelte Marchture. Men en Nat kom der pludselig en og dundrede paa Dørene og raabte: „Alarm! Alarm!" Saa skulde de op og med den nødtørftigste Udrustning maatte de træde an. Der skete imidlertid ikke noget, og der var Ro. Men det gik dog snart op for dem, at de skulde bryde op fra dette Sted. I Slutningen af Juli kom de i et Tog, og Turen gik nu ind mod Tysklands Indre, de kørte igennem Tyskland og standsede først ved Rusland. Peter Thyssen fortæller selv om det i et Brev.

Rusland, d. 27. Juli 1915.

Kære Forældre og Søskende!

I kære har vel længe ventet efter at høre lidt fra mig. Har I faaet det Kort, jeg skrev, da vi var paa Rejse herop? Ja, det gode varede saa kort; der i den By, hvor vi laa et Par Dage - fire Dage var vi der - da havde vi det saa godt. Frugt var der i store Masser. Men saa en Nat Kl. 1, vi laa og sov allerbedst, blev der raabt Alarm, og vi kom op og fik det hele pakket sammen og var saa rede til at træde ud; da mente vi endnu, at det kun skulde være en Øvelse; men saa gik vi saadan rundt en halv Time. Alt var roligt, saa vi satte os hen og faldt snart i Søvn, men vaagnede hurtigt igen. Lyset brændte endnu, og alt var roligt. Saa fik vi vort Dækken ud og dækkede os til igen og sov roligt til om Morgenens. Kl. 7 skulde vi saa af Sted og

Slægten Thyssen

gik til Banegaarden og blev forladet. Vi havde fjerde og nogle tredie Klasses Vogne, saa det var helt godt, og vi tænkte nok, det vilde blive en længere Rejse, men hvorhen vidste ingen.

Vi kørte saa i tre Døgn ud af Frankrig gennem hele Tyskland helt op i Østpreussen; der blev vi ladet ud og marcherede saa straks den første Dag 25-30 km. Der laa vi saa i nogle Huse. Vi gik vist 15 km, før vi gik over den russiske Grænse. Den næste Dag gik vi igen 30 km i Varme og Sand og Støv; der laa vi saa to Nætter over, gik saa videre hertil. Der kom vi Kl. 3 Efterm.; vi slog straks vore Telte op, og der har vi nu sovet rigtig godt i Nat. Vi er nu ikke langt bag Fronten; hvorlaenge vi bliver her, ved vi ikke, men skal vi, saa gaar vi, med Gud, videre. I Forgaars fik vi noget Post; jeg fik da et Brev fra dig, kære Mor, dateret den 17. Juli. Jeg ser deraf, at I Gud være lovet har det godt, som jeg jo med Guds Hjælp kan meddele Eder.

Peter Thyssen var nu ved Osterlenka fra Slutningen af Juli. Den 31. Juli 1915 indledtes Slaget om Narow, og der var Peter Thyssen med; det varede nogle Dage, og saa blev han saaret den 5. August 1915. Han var ved 6. Kompagni, og de Hændelser, han kom ud for i de første Augustdage, har han skildret i Breve, der er skrevet senere, da han var kommet til Ro. Da han blev saaret skrev han hjem hver Dag den allerførste Tid. Saaledes skriver han fra Lazarettet i Culm,

den 14. August 1915.

Ja, der er mange Kammerater saaret. Vi var sammen hele Tiden. Det var netop vor Afdeling, der var saa haardt for den 30. Juli, da de alle blev saaret, men den Dag vidste jeg kun, at Schmidt fra Brøns var saaret; han laa ved Siden af mig, da han fik det.

Det hele varede vist kun en Fjerding Time; vi fik Forstærkning, og saa trak Fjenden sig tilbage, og vi gik bagefter til Byen, der laa foran; der havde Fjenden sat sig fast igen. Vi gravede

os ogsaa ned og laa der Natten over og mente saa, vi skulde storme Dagen efter igen; men det blev ikke til noget, og jeg takker den kære Gud og Frelser, at vi ikke skulde videre; den Dag vidste jeg endnu ikke, hvem der var saaret. Vi laa saa der Natten og Dagen over. Da gik Reg. 90 for, og vi gik saa tilbage og sov i den lille Birke-Skov, hvor Kampen den 30. havde fundet Sted. Dagen efter blev det jo saa fortalt, hvem der var saaret og falden. Vor Afdeling bestod den 30. af 58 Mand; og nu var vi 23 tilbage. Jeg takker den kære himmelske Fader, da jeg hørte, at saa mange derhjemmefra var kommet godt derfra.

Culm, den 19. August 1915.

Den 3. August gik vi længere til Venstre og gik der i Stilling om Aftenen. Der laa vi bag en Banelinje, som dem, vi løste af, havde stormet om Efterm. Vi fik Ordre til, at vi skulde grave os godt ned; vi skulde ikke videre. Naa, det var vi godt tilfreds med og gravede saa dygtigt, at vi kunde sove om Dagen, for Kusserne var langt forude, og der faldt ikke et Skud. Da det blev Dag, var vi i Gang med at samle de saarede Russere sammen, de laa langt forude. Vi kunde høre dem jamre; vi havde 10—12 Mand samlet, alle haardt saaret; det var haardt at se de Stakler. De raabte altid om Vand; det fik de ogsaa, ogsaa lidt Brød. Kl. 9 fik vi Ordre til at gøre os færdige til at gaa videre, nogle havde lige lagt sig til at sove; det blev jo ikke til noget. Da vi var gaaet vel et Par Kilometer begyndte Russen at skyde med Granater og Shrapnel; det kom vi godt igennem, men snart derefter kunde han naa os med Maskingevær. Vi lagde os hen og gik nu frem med Spring i Afdelinger, saa længe vi naaede den næste Banelinje. Da vi kom dertil, havde vi 15 saarede og 3 døde. — Vi gravede os saa lidt ned for at faa lidt Dækning, men lagde os snart lidt til Ro, da vi ikke havde faaet Søvn om Natten. Kl. 5 (om Morgen den 4. August) skulde vi gøre os færdige til Storm; naa, det blev stille, enhver beskæftiget med sine Tanker, og der gik vel mange stille Bønner til den Almægtige og Alvidende; vi vid-

Slægten Thysen

ste, at det vilde kræve mangt et Hjærte og Legeme, da Fjendens Stilling var stærkt besat med Maskingevær. - - -

Som nævnt var Peter Thysen ved 6. Kompagni. De kom godt over den 4. August, men fik Ordre til at rykke op langs en Banelinje og skaffe sig Tilslutning til 8. Kompagni. Men inden de naaede sammen, var 6. Kompagni kommet ud i helt fladt Terræn, og Soldaterne fik Ordre til at grave sig ned for at søge Dækning. Peter Thysen var i en af de allerforreste Rækker, og medens han — liggende paa Knæene og dukkende sig saa godt kan kunde - prøvede at grave sig ned i Jorden ved Hjælp af den lille, korte Spade, som Soldaterne altid førte med sig, blev han ramt af en Granatsplint i højre Skulder. Han laa i Grøften ved Banelinien, og Russerne laa paa den anden Side. De var godt forskansede og skød hele Tiden, saa Kuglerne slog ned rundt omkring Peter Thysen. Han fortæller om det i et Brev fra

Culm. den 16. August 1915.

Jeg blev saaret den 5. om Morgenen tidligt henved Kl. 4; jeg kravlede straks tilbage paa Knæene og den venstre Arm. Da kom jeg forbi Niels Pedersen fra Kjærbølling; han laa der ogsaa og var saaret. Det var værre; han havde faaet et Skud i Ryggen og kunde knap røre sig. Jeg hjalp ham at strække Benene for at komme bedre i Dækning; forbinde ham kunde jeg ikke, da jeg og var saaret, men der var jo nok til det. Jeg var dog ked af, at jeg skulde forlade ham. Vi var nu de eneste herude fra Vesteregnet, og Niels var en meget god Kammerat. Jeg havde bedt til Herren, at vi nu maatte holde ud med hverandre, og da blev vi og saaret paa en Gang, ja maaske i et Minut. Han sagde: Gaa kære Peter, at du ikke faar mere; du kan dog ikke forbinde mig. Hils mine Forældre og min Kone; jeg ved ikke, hvordan jeg kommer herfra; jeg stoler kun paa Gud.

Jeg kravlede saa videre og blev snart forbundet af Veies Søn fra Spandet; vi blev snart fire fra vort Kompagni og gik saa sammen ned til Bagagen; der fik vi noget at spise. Der var Sanitetskomp.; vi blev saa bedre forbundet og gik videre til et Feltlazaret, Da var vi blevet 10 Mand samlet fra hver Komp., og saa var der flere, der ikke kunde gaa. Vi kom til et Feltlazaret henad Kl. 7 og var da saa gennemvaade, at der ikke var en tør Trevl paa os. (Der var kommet en Tordenbyge; de søgte Ly i en Granplantage, men det gavnede kun lidt. — H. 1.). Vi fik saa tør Skjorte og Underbukser og kom i noget godt Halm og fik et Dækken. Derfra gik det saa den næste Dag videre.

Det varede tre Dage, inden Peter Thysen kom paa Lazaret. Forinden var han dog blevet forbundet og tilset undervejs, men han maatte gaa næsten hele Vejen, indtil han naaede et Lazaret i Culm ved Floden Weischel, hvor han blev indlagt. I de Dage han gik ind mod Culm, var Foden højst elendig. - Paa dette Lazaret var han i 6 Uger; saa fik han Orlov og kunde rejse til Kiel. Helt hjem maatte han ikke komme, men havde saa Orlov i tre Uger og var hos sine Slægtninge. Da han for saa vidt var kommet sig efter det Saar, han havde modtaget, kom han tilbage til Slesvig. Der kunde jo nu lidt efter lidt blive Tale om, at han skulde til Fronten igen, men omkring den 20. Oktober blev han erklæret garnisonsdygtig uden Tornyster, og glad var han. Saa kunde han eventuelt komme til Artilleri eller Train, men det var ikke nær saa slemt som Infanteri. Peter Thysen var imidlertid klar over, at nu maatte han sørge for ikke at komme til Fronten nogensinde mere. Derfor blev han ved med at holde paa, at han ikke kunde gøre Felttjeneste endnu, han kunde ikke bære Tornyster, og der var i det hele taget meget i Vejen. Gang efter Gang var han til Lægeundersøgelse, og Tiden gik, uden at han blev erklæret tjenestedygtig, og det var jo Formaalet. Han skriver hjem i et Brev den 31. Oktober 1915, at han er kommet til Arbejdskompagniet. Det vil sige, at han kan komme til al Slags Arbejde; maaske kan han komme til Bønderne. Nogle mener, at de snart vil komme derfra og til Train. Det er

Slægten Thyssen

muligvis ogsaa det bedste, skriver Peter Thyssen, for ellers kunde de vel gerne engang finde paa at skrive ham felttjeneste dygtig. Med Skulderen gaar det nu efter de ca. tre Maaneders Forløb helt godt, men noget Tryk paa den taaler han ikke. Den 20. November 1915 kom han til Strassbourg, og i den følgende Tid prøvede han lidt af hvert. Man forsøgte at sende ham hen paa et Tøjdepot, men han lod, som han knap kunde røre den højre Arm. Den overordnede saa paa det og sagde saa: „Der er jo ogsaa noget, der hedder, at man vil ikke". Det kunde Peter Thyssen ikke svare meget til, men holdt paa, at han kunde ikke. Paa dette Sted kunde man dog ikke bruge ham. Siden blev han sendt ud til en Kostald, som han og et Par andre skulde passe, og der havde han gode Dage; det var næsten som i Fredstid paa en almindelig Bondegaard. Men en Dag mødte Peter Thyssen en Officer og naaede ikke at hilse saa godt, som han skulde, og derfor skulde han straffes. Han kom nu ikke ud til Kostalden mere; derimod blev han sendt til Kasernen, hvor han kom til at staa Vagt, og ved den Lejlighed blev han kendt med en, der var paa Skrivestuen, og som nu hjalp ham en Del. Peter Thyssen opdagede, at hans Tilstand var saadan, at han kunde reklamere sig fri, og Kammeraten paa Skrivestuen hjalp ham med Ansøgninger. Som Grund til en eventuel Hjemsendelse blev angivet, at Faderen nu var ældre og svagelig og Broderen Simon i Fangenskab. Den yngre Broder Martin blev slet ikke nævnt. Peter Thyssen ansøgte nu om at komme hjem for at hjælpe til paa Gaarden. Svaret paa Ansøgningen, som Kommuneforstanderen derhjemme havde noget med at gøre, var dette, at Faderen ikke var saa svagelig endda, men en længere Orlov til Høsten vilde man nok anbefale. Peter Thyssens Kammerat tilraadede, at Faderen skaffede Lægeattest for, at han virkelig ikke var rask, og den kunde han nok skaffe. I August 1916 blev Peter Thyssen hjemsendt.

Det lykkedes ham nu at blive hjemme, og i næsten et Aars Tid gik det godt. Men pludselig en Dag i Juli 1917 kom der Indkaldelsesordre igen, og Peter Thyssen maatte møde i Flensborg. Der skete dog ikke noget dengang, og han kunde rejse hjem igen. Paa Skrivestuen fik de en Pakke med Madvarer af ham, og han skulde nu hvert Fjerdingaar indsende Ansøgning om at blive hjemme. Tillige vilde de gerne have en god Pakke en Gang imellem paa Skrivestuen. Saa gik det en Tid paa den Maade, men tilsidst maatte Peter Thyssen til at betale for at holde sig fri. Der var tre Instanser, som skulde have Betaling for det, og Prisen blev 1800 Mark. Dem betalte han saa for at være sikker paa ikke at komme til Fronten mere.

Endelig kom Genforeningen, og i Tiden deromkring var Peter Thyssen ude at se andre Forhold. Han havde været hjemme og hjulpet til paa Fødegaarden hele sin Ungdom bortset fra Krigstiden, men nu kom han paa Roskilde Højskole straks den første Vinter 1919—20 og var derfra hjemme til Afstemningen den 10. Februar. Siden var han paa Ladelund Landbrugsskole. Derind imellem havde han Plads dels som Forkarl, dels som Forvalter paa Gaarde i det østlige Sønderjylland. I 1923 overtog han saa Fødegaarden, den gamle Slægtsgaard i Aaved og holdt samme Aar Bryllup med Signe Kjems Gad (f. 1897) fra Ravnholt, Datter af den kendte Gaardmand Peter Gad. De var begge fra kristne, danske Hjem, havde begge været paa Højskole og skabte paa disse Forudsætninger deres Hjem.

Peter Thyssen gik straks op i Gaardens Drift med al sin Energi og viede den sin Kraft. Men der er blevet gjort Brug af ham paa en Række Omraader, idet der er blevet betroet ham mange Tillidshverv i Tidens Løb. Saaledes blev han i 1929 valgt ind i Vodder Sogneraad. Han var endnu ret ung, men gik op i Arbejdet med Interesse i de 8 Aar, han var Sogneraads-medlem. — Først i 1930'erne blev han Formand for Skærbæk Landboforening og var det i 9 Aar. Han har altid været Bonde af Navn som af Gavn, og derfor har han altid taget ivrigt Del i Tidens Rørelser inden for Landbrugets Omraade og ønsket at gøre sit til at gavne Egnens Landbrug ogsaa rent økonomisk set. Af den Grund har han ofret vel nok sin største Kraft til Opretelsen af et Eksportmarked i Skærbæk i 1940. Som Udvalgets Formand blev han Selskabets Medstifter og har hele Tiden siden været dets Formand. Foruden forskellige andre Tillids-

Slægten Thysen

hverv kan det nævnes, at han nu under Krigen har været udpeget som Medlem af Kornnævnet for Tønder Amt.

Det kan næppe paastaas, at det har været berigende paa nogen Maade med de mange Tillidshverv; men Peter Thysen har altid haft den Tilfredsstillelse stadig at være i travl Virksomhed. Han er aldrig færdig, men altid paa Vej mod et nyt Maal, der skal naas. Gaardens Drift har nok kunnet kræve sin Mand helt; men i de unge Aar arbejdede han desto haardere paa, naar han var hjemme. Siden maatte han overlade noget mere til fremmed Hjælp.